

Archief

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon [redacted]
Telefax [redacted]
Telex KYDER/BIV NL 33763

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/153/2671	09 juli 1992
CVIN-bijdrage			

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 16 juli 1992.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
het Hoofd Stafzdeling Inlichtingen

[redacted]
Kopieel der Grenadiers
[redacted]

Bijlagen één	Bezoekadres Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	Doorkiesnummer [redacted]
-----------------	--	------------------------------

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[redacted]

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/92/153/2671 d.d. 09 juli 1992

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	4
BuZa/AMAD t.a.v. Drs [REDACTED]	5
Plv. Hoofd MID/KM	6
Plv. Hoofd MID/KL	7
Plv. Hoofd MID/KLu	8

Intern:

H/MID	9
HSI/MID	10
HMA/MID	11
HPEA/MID	12
Bureau MA	13 t/m 16
Bureau PEA	17 t/m 20
MID-Archief	21

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGEDIENST D.D. 16 juli 1992

A. MILITAIRE-POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

● RUSLAND : SCEPSIS OVER START-PLUS PRINCIPE-ACCOORD

Op 17 juni sloten de presidenten [redacted] en [redacted] in Washington een principe-accord om na START verder te gaan met de reductie van de strategisch-nucleaire bewapening: START-plus. Uiteindelijk moet dat in het jaar 2003 leiden tot een Amerikaans en Russische arsenaal van respectievelijk 3500 en 3000 kernkoppen. De Russische zijde heeft daarbij een grote concessie gedaan door in te stemmen met de volledige eliminatie van de categorie van op land gestationeerde intercontinentale raketten met meervoudige koppen (Mirved-ICBM's). De Amerikaanse tegenconcessie betrof vooral een halvering van het aantal op onderzeeboten gestationeerde raketten (SLBM's) na START met 1750 gevechtsskoppen.

De Russische Minister van Defensie, legergeneraal [redacted], was samen met [redacted] in Washington. Hij stelde zich daar achter het principe-accord:
"Dat wat bereikt is op het militaire vlak heeft een enorme betekenis. Alleen diletanten kunnen stellen dat wij hebben verloren of in de besprekingen hebben toegegeven aan de VS. 100-200 raketten stellen tegenwoordig niets meer voor. Het belangrijkste is dat de algemene veiligheid groter wordt, het vijandbeeld verdwijnt."
(Rode Ster 19 juni)

[redacted] noemde later (Rode Ster 22 juni) als winstpunt van START-plus de versterking van de strategische stabiliteit, in het bijzonder door het verdwijnen van de Mirved-ICBM's. Hij gaf toe dat de ontmanteling van de wapens geld zou kosten, maar stelde dat daar grote besparingen tegenover staan door het wegvallen van exploitatie- en R & D-kosten. En ander gunstig effect was dat de Amerikaans-Russische betrekkingen door het principe-accord in alle opzichten een positieve impuls kregen. Grachev wees er voorts met nadruk op dat naleving van het ABM-verdrag een absolute voorwaarde voor uitvoering het principe-accord is. Hij verklaarde verder dat Rusland voldoende strategische wapens overhoudt om de veiligheid te garanderen:
"Berekeningen van Russische militaire geleerden tonen dat de hoeveelheid van 3000-3500 gevechtsskoppen nog steeds groter is dan het aantal dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de aan de strijdkrachten toevertrouwde opdrachten. Als je beschikt over een effectief waarschuwings- en bevelvoeringssysteem -en dat doen we- kunnen wij dus vanuit een zuiver militair gezichtspunt nog verdere reducties van de strategisch-nucleaire wapens plannen."

De Opperbevelhebber van de GOS-strijdkrachten luchtmaarschalk Shaposhnikov reageerde voorzichtig positief op START-plus. Hij sloot echter niet uit dat bij het opstellen van het echte verdrag sprake zou kunnen zijn van "aanpassingen en een paar correcties met betrekking tot het tijdschema en wapentypes". Shaposhnikov zei verder dat op dit moment er geen alternatief voor ontwapening is.

Zoals te verwachten viel reageerde Pravda, tegenwoordig een oppositie-krant en spreekbuis van een deel van de oude gevestigde orde, in een commentaar uiterst negatief op START-plus. De krant schreef dat juist nu het schild van de luchtverdediging door het uiteenvallen van de USSR aan stukken is, ook het nucleaire zwaard onthoofd wordt. (Pravda laat daarbij buiten beschouwing dat het mogelijk

uiteenvallen van het schild een actueel probleem is ,maar dat START-plus pas rond de eeuwwisseling wordt gerealiseerd.) Geen wonder dat het Amerikaanse Congress voor [REDACTED] applaudiseerde, aldus Pravda.

Verrassender was het negatieve onthaal van START-plus in de legerkrant Rode Ster, sinds kort het officiële orgaan van het Russische Ministerie van Defensie. De vaste buitenlandcommentator [REDACTED] stelde op 20 juni dat volgens de meeste waarnemers START-plus de VS een militair voordeel opleverde. Op zich kan het opgeven van pariteit Rusland voordeel brengen, aldus [REDACTED], maar alleen op voorwaarde van een versterking van de "economische factor" van het veiligheidsbeleid. [REDACTED] schrijft dat van het laatste geen sprake is, nu de economie zich nog steeds in een neerwaartse trend bevindt. Als over 9 tot 13 jaar Rusland economisch niet hersteld is, zou het land door het uitvoeren van START-plus "zichzelf zelfs van het formele kenmerk van een grote mogendheid beroven".

Op 26 juni volgde nog meer kritiek op START-plus, dit keer van Rode Ster journalist ltkol [REDACTED]. Hij betichtte de Verenigde Staten van dubbelspel: Rusland partner en bondgenoot noemen maar ondertussen het streven naar een militair overwicht voortzetten. Zijn oordeel over START-plus was zeer negatief. Hij betreurde het opgeven van de SS-18:

".volgens het principe-accord behouden de Amerikanen first strike wapens nadat Rusland beroofd is van het recht de RS-20 (SS-18) te behouden, de meest effectieve en na lancering onkwetsbare Russische raketten, die een stabiliserende factor hadden kunnen zijn."

Terwijl Rusland zijn meest effectieve systemen moet inleveren, kunnen de Amerikanen het sterkste onderdeel van hun triade -de SLBM's op de Trident onderzeeboten- behouden, aldus Dokuchayev:

"Op papier is er hier [bij SLBM's] evenwicht, maar alleen op papier. DE VS behouden alle 18 allernieuwste "Trident" onderzeeboten met SLBM's (het aantal ladingen per systeem mag worden teruggebracht). Trident is een first strike wapen. Rusland heeft maar zes vergelijkbare onderzeeboten (Typhoon). Het grootste deel van onze onderzeebootvloot (totaal 62 eenheden) zijn verouderende boten, die te water werden gelaten in de jaren zeventig (Navaga, Murena, Kaljmar). Daarom bevindt zich steeds het grootste deel in de bases of op een werf, maar net 20% is op patrouille. Zonder welk accord dan ook zal dat percentage teruglopen (de defensiebedrijven, daaronder de werven, zijn in verval). Het kan zo uitpakken dat tegen het jaar 2000 onze hele strategische vloot aan de kant ligt en zijn onkwetsbaarheid verliest."

De legerjournalist constateert verder ook bij de strategische bommenwerpers een overwicht voor de VS. Met 15-20 B-2's zullen de VS over een first strike systeem beschikken. Daar staat volgens hem een Russische bommenwerpervloot van verouderd ontwerp tegenover. [REDACTED] stelt dat de enige moderne bommenwerpers uit het arsenaal van de ex-USSR, de TU-160/ Blackjack, door de Oekraïne worden behouden. Hij merkt verder op dat in START-plus niets is opgenomen over op zee of in de lucht gelanceerde kruisraketten met kernkoppen voor de lange afstand, een gebied waar de VS een overwicht heeft.

#) Dokuchayev heeft het laatste maanden regelmatig felle kritiek geleverd op zowel [REDACTED] als de toenmalige Sovjet militaire leiding, omdat zij zich in de onderhandelingen over nucleaire wapens door de Amerikanen "een oor hadden laten aannaaien". Voorts stelde hij dat de Amerikanen erop uit waren door SDI de strategische wapens van het GOS militair waardeloos te maken.

Voorts schrijft Dokuchayev dat het Russische raketwaarschuwingssysteem "zich niet helemaal goed voelt". Hij gelooft niet in Amerikaans-Russische samenwerking op dit gebied en insinueert dat de gelijktijdig met START-plus overeengekomen Russisch-Amerikaanse samenwerking bij de ontwikkeling van een gemeenschappelijk waarschuwings- en afweersysteem tegen ballistische raketten een poging van de VS is om onder het ABM-Verdrag uit te komen.

Commentaar

De voorzichtige, impliciete kritiek op president Yeltsin van commentator Golts is vaker in de legerkrant Rode Ster te lezen. Het is evenwel ongebruikelijk dat iemand in Rode Ster het zo openlijk oneens is met de de Minister van Defensie. Het artikel van Dokuchayev is bovendien duidelijk geschreven met het oogmerk om de argumenten te ontkrachten, die Minister van Defensie [REDACTED] ter verdediging van START-plus heeft aangevoerd. Zowel [REDACTED] als [REDACTED] blijken het daarbij oneens met [REDACTED] visie dat de VS in de eerste plaats een bevriende natie is. De zienswijze van de Rode Ster-medewerkers is overigens nog steeds wijdverspreid binnen het militaire establishment in Rusland. Aangenomen wordt dat dit mede samenhangt met het gegeven, dat nogal wat militairen en functionarissen in de defensie-industrie veel te verliezen hebben bij voortgezette ontwapening. Het feit dat in een orgaan als Rode Ster deze denkbeelden nog alle ruimte krijgen geeft aan dat de aanhangers van deze opvattingen niet zonder invloed zijn.

Aan zowel de beslissing START-plus te sluiten als de kritiek op het principe-accord liggen politieke en militair-politieke overwegingen ten grondslag, die feitelijk los staan van de kwestie of tot verdere reductie van de strategisch nucleaire wapens kan (of moet) worden overgegaan.

Politiek gezien heeft [REDACTED] START-plus gesloten omwille van goede betrekkingen met de VS. Een accord over de nucleair-strategische wapens was voor Yeltsin een van de weinige overgebleven mogelijkheden om een groot politiek gebaar te maken in de richting van de VS. Duidelijk was dat Yeltsin daaraan veel waarde hechtte. In de binnenlandse politieke arena levert START-plus hem op korte termijn waarschijnlijk weinig op. De implementatie ligt naar de maatstaven van de huidige politieke verhoudingen in Moskou in de verre toekomst. Economisch gezien zal START-plus, nog afgezien van de kosten verbonden aan de ontmanteling van de strategische kernwapens, slechts tot relatief bescheiden besparingen op de defensiebegroting leiden. Grachev's positieve inschatting van de omvang van deze uitgaven-reducties is verassend. Uitgaven voor de Strategische Raketstrijdkrachten omvatten in 1990 volgens Westerse berekeningen slechts ca. 5% van het totale defensiebudget.

[REDACTED] weet dat veel van zijn politieke tegenstanders in Rusland START-plus aangrijpen om hem aan te vallen en hem verwijten tegenover de VS te toegeeflijk te zijn geweest. Het is echter denkbaar dat Yeltsin in START-plus een mogelijkheid ziet om in het militaire kamp verdeeldheid te zaaien en bepaalde elementen in de strijdkrachten (met name [REDACTED]) nauwer aan zich te binden. Momenteel is er een interne machtstrijd binnen de te vormen Russische strijdkrachten gaande over de vraag hoe de steeds schaarser wordende middelen over de krijgsmachtgedelen zullen worden verdeeld. De Russische defensietop bestaat overwegend uit landmachtgeneraals. Zij hebben geen direct belang bij het aanhouden van een groot nucleair arsenaal. De Strategische Raketstrijdkrachten daarentegen duidelijk wel. Zij vormen evenwel (nog) geen onderdeel van het Russische defensie-apparaat, maar vallen onder het GOS. Mogelijk komt het [REDACTED] c.s. niet ongelegen dat bij het verdelen van de Russische defensiegelden één krijgsmachtdeel door START-plus op voorhand op verlies is gezet en steunen zij vooral daarom START-plus. Bovendien ontstaat door START-plus de mogelijkheid om R & D-gelden voor de ontwikkeling en modernisering van strategische wapensystemen nu te

bestemmen voor de onder meer door Grachev benadrukte modernisering van de conventionele bewapening.

B. MILITAIRE AKTIVITEITEN/ONTWIKKELINGEN

1. LANDSTRIJDKRACHTEN

● Voortgang in de terugtrekking van de Westelijke Groep van Strijdkrachten (WGF)

Op 9 juni j.l. heeft in Wuensdorf, ten zuiden van Berlijn een periodieke bijeenkomst plaatsgevonden van de Duits/Russische werkgroep over de planmatige terugtrekking van (GOS) strijdkrachten uit Duitsland.

Van WGF-zijde is daarbij een opgave verstrekt van personeel en materieel dat gedurende het eerste kwartaal van 1992 Duitsland heeft verlaten.

De opgave gaf het volgende beeld:

- 22.702 militairen;
- 12.775 burgers, incl. gezinsleden;
- 435 tanks;
- 467 APC's/AIFV's;
- 656 stukken artillerie;
- 0 gevechtsvliegtuigen;
- 0 helicopters.

Gedurende het tweede kwartaal, tot 31 mei zouden zijn vertrokken:

- 27.032 militairen;
- 15.547 burgers, incl. gezinsleden;
- 662 tanks;
- 681 APC's/AIFV's;
- 325 stukken artillerie;
- 101 gevechtsvliegtuigen;
- 82 helicopters.

Volgens WGF-opgave zou gedurende het eerste halfjaar van '92, tot 30 juni, in totaal 390.000 ton aan goederen, inclusief munitie en brandstof zijn/worden afgevoerd.

Binnen de werkgroep zouden enige verschillen aan het licht zijn gekomen betreffende het totaal aan tonnage van vervoerde goederen en de specificatie daarvan. Misverstanden daarover zouden tijdens de bijeenkomst zijn opgelost. Ook bij de opgaves en tellingen van AOC's/AIFV's en artilleriesystemen zouden verschillen bestaan tussen de WGF- en de Duitse cijfers. Van Duitse zijde wordt erkend dat zij niet of nauwelijks controle hebben over hetgeen per luchttransport wordt afgevoerd en derhalve genoeg moeten nemen met de WGF-opgaves daarover.

Dat dit in zijn algemeenheid kennelijk naar tevredenheid verloopt, zou mogen blijken uit het advies van de Duitse delegatieleden aan de autoriteiten om over te gaan tot uitbetaling van 8 miljoen D-Mark voor de financiering van transportkosten gedurende het tweede kwartaal van '92. Het betreft hierbij gelden die eerder waren achtergehouden. Van WGF-zijde werd toegezegd gespecificeerde opgaves te zullen verstrekken over de geplande transporten van 1993 en 1994.

2. LUCHTSTRIJDKRACHTEN

a. GOS

● Luchtverdedigingscapaciteit in Baltische Staten gereduceerd

Recent werd een begin gemaakt met de ontmanteling van strategische SA-5 complexen van de Noord-Westelijke Groep van Strijdkrachten in Estland en Letland. Het SA-5 systeem wordt voornamelijk gebruikt als "Barrier Defense" rondom dichtbevolkte gebieden en als "Point Defense" van strategische doelen. Terugtrekking van dit geleidewapen systeem op Russisch grondgebied houdt in dat het luchtverdedigingsnetwerk in het Baltisch gebied sterk wordt gereduceerd.

● Mogelijke oprichting Azerbaydzhaanse luchtmacht

Na de opheffing van een vlieger-opleidingseenheid in de republiek Azerbaydzhan, werden ruim 50 verouderde L-29/Maya trainingsvliegtuigen achtergelaten op het nabij Baku gelegen vliegveld Sangachaly. Ongeveer eenderde van dit bestand was operationeel inzetbaar. Er zijn aanwijzingen dat deze vliegtuigen momenteel gebruikt worden door Azerbaydzhaans luchtmacht personeel en men mogelijk een aanvang heeft gemaakt met de oprichting van een eigen luchtmacht. Hoewel de L-29/Maya primair een trainer is, kan het toestel zonder veel moeite geconverteerd worden als gevechtsvliegtuig en ingezet worden in het Azerbaydzhaans-Armeens conflict rond Nagorno-Karabach. Deze ontwikkeling zou het conflict wederom kunnen doen escaleren.

b. Midden- en Oost-Europa

● Tsjechische en Slowaakse Federatieve Republiek (TSFR)

Op 16 juni werd op het vliegveld Zatec in aanwezigheid van de TSFR bevelhebber van de lucht/luchtverdedigingsstrijdkrachten een wapentoonstelling en demonstratie gehouden voor een Israelische delegatie. Op de basis werd onder andere het SA-10 luchtafweersysteem tentoongesteld en werden vliegdemonstraties gegeven door de MIG-29/Fulcrum en de L-39/Albatros. Een lid van de Israelische delegatie heeft daarbij een vlucht in een tweezits Fulcrum gemaakt.

c. Midden Oosten en Noord Afrika

● Iran

3. ZEESTRIJDKRACHTEN

● Algemeen

De activiteiten van de GOS marine binnen de eigen vlootgebieden lag de afgelopen periode op een laag niveau. Buiten de eigen wateren bleef de presentie beperkt tot

■

routinematige activiteiten van opleidings-, onderzoekings- en ondersteuningsvaartuigen. Tevens vonden in de afgelopen periode activiteiten van enkele inlichtingenvaartuigen plaats.

● Ontwikkelingen in lopende marinebouwprogramma's in St. Petersburg